

Til:

DVSs Medlemmer

MEDDELELSE NR. 96 - 4

1. Vogne og veje gennem tiderne

Tirsdag den 30. april holdt *dr.phil. Per Ole Schovsbo*, som er direktør for det genopståede Danmarks Vejmuseum (se herunder pkt. 5., hvor Per Ole Schovsbo fortæller om Vejmuseets øjeblikkelige situation), et foredrag med ovenævnte titel.

Foredraget var baseret på Schovsbo's afhandling fra 1987 om Oldtidens vogne i Norden, og var meget interessant og spændende. Schovsbo fremlagde en række resultater fra sine studier i vognenes udvikling. Schovsbo omtalte specielt de rekonstruktioner af gamle vogne og tilhørende køreforsøg, der gennem flere år er udført under hans ledelse. (Per Ole Schovsbo har i øvrigt en uddannelse som tømrer, så han er god til det der med træ!).

Det kan oplyses, at der senere i Dansk Vejtidskrift forventes artikler af Per Ole Schovsbo om vognenes historie.

2. Vejhistorisk tur til Nordjylland 27. - 28. juni 1996

Årets vejhistoriske tur er på 2 dage og går til Nordjylland. Om aftenen vil et af vore nordjyske medlemmer, Runa Christensen, fortælle om Kongeveje i Vendsyssel. Programmet for turen er som følger:

Torsdag 27. juni

Kl. 11.00 Turen starter ved **Århus Banegård**, hvor deltagerne stiger på turistbussen. Fra Århus køres til Hadsten, hvor der er frokost på Kollerup Møllekro.

Herefter til Langå med besigtigelse af Amtmand Hoppes Bro over Gudenåen. Den blev opført af Christiani & Nielsen i 1905 og er Danmarks ældst bevarede betonbro med rund-

jernsarmering. Den står intakt, men trænger til en renovering inden for de nærmeste år.
Guide *tekn.ing. Leif Q. Hartøft*, Vejdirektoratet.

Fra Langå køres via Løvskal gennem Nørreådalen og over Øby ad den gamle hovedlande-
vej Viborg - Randers (færdig 1861). DVSs forskningsstipendiat, *Ph.D. Steffen Elmer
Jørgensen*, som efterhånden "ved alt" om de danske veje fra 1793 og frem til vor tid, for-
tæller om anlægget af de nye hovedlandeveje i Jylland i første halvdel af 1800-tallet og
frem til 1862, herunder om den aktuelle strækning.

"Den jyske halvø er gold og ufrugtbar. De jyske urskove er ikke til at trænge igennem",
skrev munken Adam af Bremen, da han besøgte Danmark omkring år 1070. De egne, han
tænkte på i den forbindelse, er netop de steder, vi planlægger at besøge på den videre tur.

Vi kører derfor fra Viborg mod nord ad rute 13 til Løvel bro over Skals Å. Her vil *arkæo-
log Jens Velle* fortælle om de undersøgelser/udgravninger, han var med til at gennemføre
i 1992. Løvel bro er en stenbro og sikkert opført i midten af 1200-tallet. Den skulle have
været 14 m lang og 2,5 m høj på midten.

Stenbelagt vej ved Borremose

Fra Løvel bro går turen til Borremoseanlægget, som *museumsleder Bo Madsen*, Års Mu-
seum, vil berette om. Her har vi en befæstet landsby, som ligger på en holm i mosen. Den
stammer fra ældre jernalder. Af vejhistorisk interesse er den brolagte vej, der fører over
til holmen - meget smukt bevaret.

Fra Borremose køres ad Gl. Viborgvej (den gamle landevej) over Suldrup og Svenstrup til Aalborg, hvor der kl. 17.00 er indkvartering på Hotel Hvide Hus.

Kl. 18.00 middag på Hotel Hvide Hus.

Kl. 19.30 er der foredrag om **Kongeveje i Vendsyssel** af *miljøtekniker Runa Christensen*, Flauenskjold. Det foregår på Vejdirektoratets Anlægskontor, Amalienborgvej 17, Nørre Sundby. Nærmere om foredraget under pkt. 3.
Foredraget forventes afsluttet ca. kl. 21.00.

Fredag 28. juni

Kl. 8.30 Afgang fra Hotel Hvide Hus mod Vendsyssel. Guide på formiddagens tur er *civ.ing. Jørgen Brøndum Nielsen*, Nordjyllands amt. Turen går først til Hammer Bakker med hulveje og andre gamle vejspor. Videre til Øster Brønderslev, hvor der på turen bl.a. berettes om og besigtiges gamle hulveje, kongevej, andre vejspor og broer.

Turen går herefter fra Brønderslev tilbage til Nørre Sundby ad den gamle hovedlandevej (færdig 1853), herunder også besigtigelse af bro fra denne periode.

Kl. 12.00 er der frokost i Lindholm Høje cafeteria.

Kl. 13.00 besigtigelse af Lindholm Høje m. museum. Lindholm Høje er Nordens største gravplads fra yngre jernalder frem til vikingetiden. På gravpladsen er fundet ca. 700 grave. De er omgivet af forskellige former forstensætninger - trekantede, ovale, firkantede eller skibsformede. Det årlige vikingemarked afholdes iøvrigt netop i dagene for vort besøg.

Efter besøget på Lindholm Høje køres over Limfjordsbroen via Nibe og Sebbersundbroen til Løgstør.

Efter kaffe ca. 15.00 vil *museumsleder Eske Wohlfahrt*, Limfjordsmuseet, vise omkring og berette om Frederik d. VII's Kanal (fra 1861) og den nyligt istandsatte svingbro, der fører over til Limfjordsmuseet i den gamle kanalfogedbolig.

Kl. 16.30 køres fra Løgstør forbi Aggersundbroen (fra 1942) til Hobro. Herfra ad den gamle hovedlandevej (bygget i perioden 1820-47) til Randers og videre til **Århus Bane-gård**, hvor turen **slutter**. Vi regner med at være fremme kl. 18.00.

Prisen for deltagelse i DVSSs vejhistoriske tur 27.-28. juni 1996 er **999 kr.** Det inkluderer bustransport fra Århus og retur, frokost 27. og 28. juni, middag 27. juni om aftenen, én overnatning på Hotel Hvide Hus i Aalborg (incl. morgenmad) og div. entreer. Tillæg for enkeltværelse: 100 kr. Uden overnatning koster turen 575 kr.

Medlemmer har mulighed for alene at deltage i turen i Vendsyssel fredag 28. juni kl. 8.30 -12.00. Pris: 100 kr.

Nærmere oplysninger og tilmelding til den vejhistoriske tur hos Lane Olesen, Vejdirektoratet, eller undertegnede på tlf. 3393 3338.

3. Kongeveje og Kongeveje er to ting - via Regis et via Regia

Miljøtekniker Runa Christensen beretter om sit foredrag, som finder sted torsdag den **27. juni 1996 kl. 19.30** i Vejdirektoratets Anlægskontor, Amalienborgvej 17, Nørre Sundby:

Kongeveje og Kongeveje er to ting - via Regis et via Regia

Dels er der de veje, som Frederik II og Christian IV lod bygge til eget og embedsmænds brug i en periode fra 1585 til 1735. De er historisk veldokumenterede, men i hele deres egenart ejendommelige for Danmark, de er et enevældsfænomen og passer slet ikke til den joviale danske karakter.

Det gør de "Gamle Kongeveje" derimod, det var det danske folks og riges hovedlandeveje - de veje som kongerne i det nyetablerede danske kongerige for over 1000 år siden havde brug for, så de kunne komme rundt til alle tingsteder og lede og styre riget. Kongen påbød, at vejene blev holdt farbare og garanterede til gengæld den frie færdselsret, dels med lovbud, dels med magt.

Adelveje, Alfar Veje, Lande Veje kaldte kongens embedsmænd disse veje - men befolkningen kaldte dem Kongeveje. De var gode for færdsel og handel, men trøste at vedligeholde - elskede og hadede.

Kongevejsnavnet har været brugt til alle de veje, som kongen påbød folket at vedligeholde. Kongevejsarbejdet blev fordelt på alle sogne efter deres hartkornstilliggende - deres ydeevne - og efter vejenes godhed eller besværlighed.

Veje, der blev anlagt af ingeniørtropper og vedligeholdte af ansatte eller akkorderede vej-mænd, blev ikke kaldt Kongeveje - kun den gamle type, som kongen forlangte og garan-terede, sådan som det bl.a. også kendes i Sverige og England, hvor de ikke har haft nogen af "kongens egne veje" til at overskygge "de gamle".

Her i landet kan de gamle kongevejes spor stadig findes, både i terræn og i sprogbrug. I Jylland med tilliggende er der 40 veje, som stadig bærer navnet officielt, kun 4 af dem ligger nær Kolding, hvor kongen byggede en af sine egne veje. De øvrige er af den gamle type.

11 af navnene findes nordenfjords. Vejsporene ligger der stadig, og vejenes historie lever i den ældre befolknings erindring. Der er masser af dokumentation - også på navnets ægt-hed, - men man skal kigge lidt dybere i arkiverne. De gamle Kongeveje har det som al-muebefolkning, gode fredstider og sund og rolig erhvervsudvikling; de rager ikke op i historien - det gør kun krige, adelsmænd og Kongens egne Veje.

4. Danmarks Vejmuseum

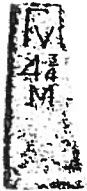
Direktør for det genopståede Danmarks Vejmuseum, *Per Ole Schovsbo*, beretter følgende om Vejmuseets nuværende situation:

Da Danmarks Vejmuseum har fået en ufrivillig pause, er vi gået i gang med at samle op-lysninger om vore samlinger af maskiner, redskaber, genstande, fotos, kort og arkivalier. Tryksagerne, bøgerne og tidsskrifterne opstilles efter normale bibliotekssystemer og vil blive katalogiseret, men ikke yderligere registreret.

Men det er alle oplysningerne om de genstande, der har deres egen historie, ligesom unica - det kan være regnskaber, skudsmål-bøger, erindringer etc., der ikke er trykt - og tegnin-ger, projekter, kort og fotos - og naturligvis også maskiner, inventar etc.

Efter vor husinspektør Jørgen Permins altfor tidlige død her i foråret, er det blevet vanske-ligt at registrere samlingerne, fordi Permin kunne huske de fleste oplysninger eller være med til at finde ud af, hvorfra de kunne skaffes. Derfor angribes sagen nu på to måder:

Der udarbejdes en indexering af genstandene med de væsentligste oplysninger til deres identifikation. Herved får hvert enkelt genstand et inventarnr. (fx. 11/96).

Samtidig gennemgås Vejmusseets arkiv for at finde bilag på afleveringerne, oplysninger om tilbudte genstande, fotos etc., og mødereferater, hvor der omtales mulige emner for Vejmusseets samlinger. Men en stor del af Vejmusseets arkiv er knyttet tæt sammen med Vejhistorisk Komité fra 1979 og Dansk Vejhistorisk Selskab fra 1982, hvorfor arkivalier tilhørende Komiteen og Selskabet også bør gennemgås systematisk.

Fagligt set er det vejhistoriske arbejde jo ikke foregået fra Vejmusseet, mens der var cafeteria og kiosk på Farø, men fra Vejhistorisk Selskab. Derfor er en systematisering af Vejhistorisk Selskabs oplysninger om samlingerne og undersøgelserne af stor betydning for det fortsatte faglige arbejde.

Derfor skal **opfordringen til medlemmerne af Vejhistorisk Selskab** lyde: Hvis I har tid og mulighed for at være med i dette store opklaringsarbejde, der dækker 17 års virksomhed, vil det betyde, at vi kan komme meget videre med registreringen til gavn for alle vejhistorisk interesserede. I har den ekspertise - og kan måske huske noget af det, der ikke står skrevet noget steds.

5. Øvrige medlemsarrangementer 1996

Foredraget med titlen **Bårse - et vejkryds til alle tider** v/ *mag.art. Palle Østergård Sørensen* finder sted torsdag den 12. september 1996 kl. 16.00 i Vejdirektoratet i København. Nærmere om dette og andre arrangementer i næste Meddelelse.

Med venlig hilsen

Carl Johan Hansen
Sekretær i DVS
c/o **Vejdirektoratet**
Postboks 1569
1020 København K
Telf. 3393 3338